

Йордан Йовков
Женско сърце

За сина си Илия, откакто забягна от село, пет-шест години дядо Георги беше слушал само лоши работи, но най-после чу и нещо добро: Илия го видели в града, минал бил наскоро отсам границата, излизал на пазаря, купувал и препродавал коне. И не бил предишния Илия – након-тен, пременен, седял на една маса с големци, пари имал. Дядо Георги не знаеше да вярва ли, или не, но ето че Илия си дойде: дълголик какъвто си беше, избръснат, чист. Салтамарката му не беше от аба, а от хубаво кафяво сукно, чизмите му бяха набръчкани на глезените като хармоника. И доде си той не с чужда каруца, а със своя собствена. И каква каруца, какви коне!

Сиромашкия обор на дядо Гергя не беше виждал таквиз коне. Конете сякаш сами знаеха цената си и когато дядо Георги стоеше малко настрана и им се любуваше, те го гледаха някак пренебрежително, с отпуснати наполовина клепачи и сладко хрупаха сеното. Дядо Георги гледа зъбите им – млади коне, пет, шестгодишни. Тънки, горещи, теси приличаха като близнаци – и двата бяха еднакви на ръст, светлокафяви, а гривите и опашките им още по-светли, почти бели. Конете с такъв косъм са нещо рядко и наистина са много красиви.

За да се похвали, дядо Георги беше минал през цяло село, като на много места се беше отбивал. Най-после рече да се поспре и при Тодора.

– Помози бог, Тодоре! Помози бог, Аничке – извика весело той и застана отвъд плета. Тодор и Аничка си правеха нов обор, също тъй както по-рано пак сами бяха си правили и къщата. По-право, разпореждаше се за всичко Аничка, а Тодор и помагаше, защото тая Аничка я биваше за всичко.

– Ха да ви е чисто! – каза дядо Георги, като видя, че за ден-два сградата бая беше откочила над земята.

– Сполай ти, дядо Герге. Честита радост и на тебе. Доде си момчето, а?

– Доде си. Доде си Илия.

– Пораснал, мъж станал. А конете, конете – много хубави коне! Аз ги видях.

Говореше само Тодор, защото Аничка, ако и да се въртеше все наблизко и чуваше какво се приказва, мълчеше и само очите и като че се смееха.

– Видя ли какви коне? Видя ли какви коне? – повтори няколко пъти дядо Герге. – Конете цена нямат. Ний вчера отидохме с Илия до Аптаат да види вуйка си. На връщане, като додохме до могилата и зехме да

наваляме надолу, че като рекоха сега онез ми ти коне ще бягаме, не можем да ги узаптим. Илия ми дума: „Дръж, кай, тате, дръж и ти дизгините да теглим двама, че отидоха!“ Едвам ги удържахме. Силен добитък.

– Хубави са кончетата, да са живи! – каза Тодор. – сега на Илия една булка трябва.

– Ще бъде, Тодоре, ще бъде.

Очите на Аничка светнаха и сякаш още повече се засмяха. Тя носеше кирпичи, като ги държеше опрени на коленете си, бъркаше кал, вадеше вода. И ходеше леко, напето, сподигната отпред пола, боса. За да не я гори слънцето, беше се забрарила с бяла жетварска кърпа, тъй че само гладкото и чело, извитите ѝ вежди и черните ѝ очи се виждаха. Тя цяла беше изцапана с кал, но пак беше хубава. Дядо Георги знаеше, че едно време Илия беше имал закачка с Аничка, но то беше отдавна, то се забрави.

– Чуваш ли? – каза дядо Георги и усмихнат, посочи към Геновата кръчма насреща. Там свиреше гайда. – Моя юнак е, Илия е. Нека да се повесели. Нека им даде да разберат на чорбаджиите, че и той е мъж, и той знае да печели.

Дядо Георги поглежда Тодора, който се подсмива, среща още веднъж черните очи на Аничка и си тръгва. Като се върна в къщи, той най-напред се отби в обора, за да види конете. След туй седна пред къщи. Към обяд си доде Илия, весел, зачервен.

– Бях при Тодора – казва дядо Герги, – те, с Аничка, все сами си работят. Нов дом си правят.

– И аз бях при тях отзарана. – Илия гледа настрана и удря с една пръчица по нагърчените си чизми. – Аничка не ме поглежда. Да рече: „Ела, Илия, влез в къщи да те почерпя едно кафе.“ Нищо, ни дума. Мълчи.

– Работа имат хората бе, синко, не виждаш ли? Дядо Георги иска да каже още нещо, но замълчава. Едно време Илия беше ратай у Аничкини. Той беше се любил с нея, дори беше се похвалил, че ще я вземе. А изведнъж, без да се надява някой, Аничка се ожени за Тодора.

– Като че не сме яли един хляб с Аничка и не сме мятали снопите с нея – подзе Илия. – А сега ще ми се курдисва. Добре де! Нека тъй да е.

След пет-шест деня Илия замина за града, а като се върна, конете ги нямаше – доде си с чужда кауца.

– Де са конете? Какво направи конете? – попита дядо Георги.

Илия потупа джоба си и се смее.

– Ей ги де са конете, продадох ги.

– Бе, синко, какво направи? Таквиз коне! Де ще ги намериш?

– По-хубави ще купя. Тези нищо не са.

Илия пак завървя на Геновата кръчма. Понякога той се отбиваше при Аничка и Тодора, гледаши ги как работят. Приказваше само с Тодора, защото ако кажеше нещо на Аничка, тя мълчеше, преструваше се, че не го е чула. А пък си беше спокойна, гледаше го със светлите си усмихнати очи и не искаше да знае, че има чужд човек.

– Една-две години бях към Тузлата – разправяше Илия. – бях при един чокоин, векилин му бях на чифлика. Ама чифлик – две села, като туй. Много ме обичаше. „Ти, кай, няма да си ходиш, не те пускам.“ Имаше дъщеря – Мариора се казваше. Искане да ме прави зет. „Тъй ли? – рекох. – Няма го майстора!“ и да ме няма.

– Тогаз ли мина отсам?

– Не, сетне. Сега аз бях в Ески Джумая, на панаиря. Свити хора са туй нашите българи, аретлик, не са като власите. Власите го карат на живот. И защо не? Туй ще остане на чилияка. И аз обичам... аз като вляза нейде, на панаиря, и кажа на лаутарите: „Свирете! И – дай вино, дай туй, дай онуй“ – те ме гледат и се чудят. Че какво защо са ми пари... Калдъръм ли ще правя?

Илия се смееше и поглеждае Аничка. Тя се вдълбочаваше в работа, но понякога крадешката хвърляше бърз поглед към него. Черните и очи присмехулно светят. „Много се хвалиш – като че иска да каже тя. – И кой ли ти вярва!“

Веднъж Тодор отиде някъде, а илия остана сам с Аничка. Той извади от кесията си две лъскави, съвсем нови петолевки и даде по една на двете деца на Аничка. Щом видя парите у децата, Аничка ги хвана, разтвори им пръстите насила, взе парите и ги даде на Илия.

– На ти парите – соннато рече тя. – Те си имат баща. Има кой да им дава.

И тъй като й беше вече дотегнало, тя му каза направо:

– И стига си стърчал пред къщата ми. Иди си!

Илия влезе в Геновата кръчма. Там той взе да дохожда всеки ден, запи се. Изрядко се опитваше да заговори с Аничка, но щом го видеше, тя си влизаше в къщи. Илия заговаряше с Тодора, но Аничка повикваше и него и затваряше вратата. Илия оставаше сам, ставаше му срамно и отиваше в кръчмата. Парите от конете се свършиха и един ден той каза на дяда Герга:

– Ще купя този път много коне. Ще ги продам и ще спечеля... Тогаз ще направя един гуляй, че да ме помнят. Тез хора тук нищо не са

виждали. – Той помълча и погледна настрана. „А на Аничка ще купя един шал“ – помисли си той, но не посмя да каже на баща си.

Той замина и след няколко дена се върн с двама души. И докато той ходеше из село, те спяха някъде из двора. Не му харесваха на дядо Гергя тия хора: черни, с черни вежди и черни дебели мустаци, те приличаха на влашки цигани. Илия каза, че му били приятели, джамбази. С тях той замина нанякъде.

Наскоро една сутрин, още по тъмно, някой извика у дядови Гергеви. Дядо Герги излезе: беше Илия.

– Изнес ни малко хляб – каза той, без да слиза от коня. – Бърза ме да сварим пазаря.

С него бяха и двамата мургави джамбази, и те на коне. Дядо Герги забеляза, че нито конят на Илия, нито техните коне имаха седла – бяха ги възседнали на голо. Освен туй десетина други коня бяха навързани един след друг на върволица, като всеки по-задан кон беше вързан с юлара си за опашката на предния. Наистина, тъй връзваха конете си и джамбазите, но дядо Герги беше чувал, че по-често правели тъй влашките цигани конекрадци.

Щом взе да се развиделява, зачу се голяма глъчка: хора на коне, с пушки. Пет-шест души имаше на една каруца. Тия хора бързаха, понавещаха се, колкото да не изпуснат пресните дири, оставени на земята от конски копита, и пепускаха напред. Апрез нощта беше паднал слаб дъжд и върху изравнената пепел ясно личаха дирите на конете, които Илия и другарите му бяха прекарвали. Дядо Георги разбра каква е работата и се затвори в къщи.

Още на обяд се чу, че трима конекрадци с много коне били заловени Аптаашката гора. Потерята връхлетяла върху им, когато си били легнали да си почиват, затуй не сварили да се качат на конете си и хукнали да бягат пеш. Един от тях паднал и умрял от умора – пукнало се сърцето му. Другите двама ги заловили живи към границата. Единът бил Илия.

До вечерта от града минаха стражари, околийският началник, докторът. Дядо Герги мисли, мисли, па на другия ден отиде и той в общината да види какво става. Като стигна там, той видя, че отвъд до оградата, върху няколко дъски, сковани като одър до дувара, беше проснат мъртъв човек, гол. Докторът разсичаше трупа на умрелия конекрадец. Дядо Герги не посмя да пристъпи и се спря.

Облечен с бяла риза, с окървавени гумени ръкавици, докторът държаше нещо и говореше на няколко души, които гледаха от прозоеца на общинага.

– Вижте му сърцето колко е голямо. Той затуй не издържал, защото бил с болно сърце. Другите са били здрави и са бягали повече.

На дядо Гергя му стана грозно, страшно и наместо да влезе в общината и да говори на кмета, както беше намислил, върна се назад в село.

Нов, по-силен дъжд валя през ношта, а на сутринта задуха първият студен есенен вятър. Двама стражари на коне караха Илия и останалия жив конекрадец. Те минаха през село и се спряха до кръчмата, срещу Тодоровата къща. Илия беше посърнал, с омачкани дрехи, небръснат. В тоя студ той беше само по сукнената си абичка. Той се усмихваше, но тяя усмивка не беше от добро.

Насъбраха се хора, дойде и дядо Герги. Той се доближи до Илия, загледа го със сухи, пламнали очи и го заплю. След туй избухна:

– Не те е срам! Да крадеш, да ме срамиш. По-добре да не бях те раждал, в земята да бях те заровил. Ти ръце нямаш ли бе, синко? Да работиш, да си изкарваш хляба честно. Коне ще крадеш! С циганите! Не ми си син ти, ще те прокълна! Такъв син не ща аз!...

Като не можеше да говори вече, той пак го заплю и разтреперан, прежълтял, обърна се и си тръгна към къщи. Някой извика подире му:

– Момчетата са гладни, я им донеси малко хляб!

– Нямам хляб аз – отвърна дядо Герги, без да се обръща. – Камъни да ядат!

Тогава от отсрещната бяла къщичка излезе Аничка. Тя доде насам, каза нещо на стражарите, след туй извади изпод престилката си прясна пита хляб. Тя я разчупи и половината даде на Илия, половината на другаря му. Даде им и по една буца сирене. После разгъна един овехтял, изтърган ямурлук, който носеше връз ръката си, и го подаде на Илия.

– На, Илия, да се наметнеш, че може да изстинеш – каза тя.

Стражарите бяха се качили на конете си, арестантите тръгнаха из калта пред тях.

– Сбогом, Илия – извика Аничка. – Господ здраве да ти дава!

Тя остана на мястото си и, подпряла леко глава на ръката си, замислена, доста време гледа след него. След туй, без да погледне наляво или надясно, макар да имаше още хора, тя се прибра в къщи.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: екип на abc дизайн, Иван Иванов, Essme или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7851>]